

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-18>

THE ETHICAL ASPECTS OF THE LAWYER'S RELATIONSHIP WITH THE JUDICIARY

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОВІДНОСИН АДВОКАТА З ОРГАНАМИ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Mozhaikina O. S.

*PhD in Psychology,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of International, Civil
and Commercial Law, Lawyer,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Можайкіна О. С.

*кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри
міжнародного, цивільного
та комерційного права, адвокат,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Kononets O. M.

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of International, Civil
and Commercial Law, Lawyer,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Кононець О. М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права,
адвокат,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Lishchuk O. V.

*Lecturer of the Department
of International, Civil
and Commercial Law, Lawyer,
State University of Trade and Economics
Kyiv, Ukraine*

Ліщук О. В.

*викладач кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права,
адвокат,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ст. 1) регламентовано, що адвокатом є особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [1]. Варто зауважити, що відповідно до зазначеного Закону, адвокат може здійснювати захист, представництво та надавати інші види правничої допомоги на професійній основі.

Здійснення адвокатської діяльності неможливе без дотримання корпоративної дисципліни та професійної етики. Тому, важливим в

значеній діяльності є професійна етика адвокатів у процесі надання кваліфікованої правової допомоги. Адвокат повинен бути не лише фахівцем у певних галузях права, а й мати відповідні моральні якості та дотримуватись тих правил, які визначені національним законодавством [2, с. 60].

Викладачі, банківські працівники, менеджери, державні службовці, адвокати є представниками різних професій, однак всіх їх об'єднує робота з людьми, яка вимагає ввічливої та тактовної поведінки, враховуючи етичні принципи та норми у взаємовідносинах. Тобто, можна констатувати, що успішна професійна діяльність та репутація адвоката також залежить від дотримання морально-етичних засад.

Досліджуючи співвідношення між категоріями «право» і «мораль» через призму професійної діяльності адвоката В.В. Заборовський, В.В. Манзюк та І.І. Копча приходять до обґрунтованого висновку, що у процесі здійснення адвокатської діяльності відбувається збіг (поєднання) правових і суто моральних аспектів (норми права і моралі є нерозривно пов'язаними), а така діяльність за своєю природою повинна сприйматися саме через призму моральності, враховуючи особливу роль моральних засад для професії адвоката (адвокат повинен виходити з більш глибокого розуміння категорій «правосуддя», «справедливість», «чесність», «гідність», «добросовісність», «відповідальність» тощо як здійснюючи свою професійну діяльність, так і в повсякденному житті) [3, с. 274].

Варто звернути увагу, що адвокат постійно взаємодіє із представниками різних правоохоронних органів, колегами, органами державної влади, з особами, які звертаються за правничою допомогою, а також із судовими органами.

В переважній більшості діяльність адвоката пов'язана із захистом та представництвом клієнтів (фізичних та юридичних осіб) в суді. В суді адвокат-захисник в межах наданих йому повноважень взаємодіє із судьями, помічниками, секретарями, працівниками апарату суду тощо. Завданням адвоката є не лише представити інтереси та захистити права свого довірителя, а й у тому, аби професійне спілкування було на належному морально-етичному рівні.

Не можна оминати увагою ту обставину, що професія адвоката є регульованою, що означає наявність відповідної нормативно-правової бази, до якої відносяться зокрема Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правила адвокатської етики, а також інші акти органів адвокатського самоврядування. Зазначені нормативно-правові акти регламентують діяльність адвоката переважно як представника та захисника виключно однієї зі сторін спору [4, с. 414].

Одним із фундаментальних принципів адвокатської діяльності є принцип законності. Так, відповідно до Правил адвокатської етики (ст. 42) принцип законності передбачає, що представляючи інтереси клієнта або виконуючи функцію захисника в суді, адвокат зобов'язаний дотримуватися вимог чинного процесуального законодавства, законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, про судоустрій і статус суддів, іншого законодавства, що регламентує поведінку учасників судового процесу [5].

В контексті дотримання адвокатом принципу законності варто звернути увагу на той факт, що в силу певних об'єктивних або суб'єктивних причин адвокати не з'являються на судові засідання. Відтак, якщо буде встановлено і доведено факт, що адвокат у справі неодноразово пропускав судові засідання без поважних причин, то це може бути кваліфіковано як вчинення ним грубого одноразового порушення правил адвокатської етики та буде підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

В практичній площині зазначений принцип має виявлятися в тому, що адвокат не повинен намагатися зірвати судові засідання, перебивати головуючого у справі, зокрема сперечатися в нетактовній та агресивній формі, а також безпідставно подавати заяви про відвід судді. Варто зауважити, що адвокат повинен під час судового засідання реагувати на попередження судді та уникати некоректних висловлювань на адресу усіх учасників судового процесу.

Кожен адвокат має свої індивідуальні особливості: один наполегливий, емоційний, запальний, а інший – стриманий, спокійний, урівноважений. Тому будь-яка конфліктна ситуація може ускладнити захист прав та інтересів клієнтів, а також стати перешкодою у здійсненні правосуддя судом. Важливою рисою адвоката є вміння контролювати свої емоції, які можуть стати на заваді досягнення головної мети діяльності – захисту та, як наслідок, призвести до порушення етичних норм, що буде підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Дотримання адвокатом принципу законності повинно також узгоджуватися й з принципами незалежності адвоката та пріоритетності інтересів клієнта. Зокрема ст. 43 Правил адвокатської етики проголошує, що адвокат водночас має: бути наполегливим і принциповим у відстоюванні інтересів клієнта в суді, не поступатися своєю незалежністю у захисті й представництві прав та інтересів клієнта з метою не погіршити стосунків з судьями; у випадку вчинення судом тиску на адвоката – не йти на компроміси, що суперечать охоронюваним

законом інтересам клієнта; послідовно дотримуватися принципу пріоритетності інтересів клієнта перед всіма іншими інтересами й міркуваннями, що пов'язані з відносинами адвоката з судом [5]. Основу правових гарантій незалежності адвокатури становлять певні імунітети та привілеї, які діють відносно адвокатів і містяться в нормах як міжнародного, так і вітчизняного законодавства [6, с. 31].

Таким чином можна висновувати, що під час захисту клієнта в суді адвокат не повинен підлаштовуватися до позиції суду чи стримувати себе у наведенні коректних та допустимих аргументів. Він має право вносити зауваження до протоколу судового розгляду, при цьому не порушуючи встановленого порядку.

Підсумовуючи, варто зауважити, що етичні вимоги до адвокатської діяльності загалом та у відносинах з органами судової влади зокрема мають втілюватися в життя кожним адвокатом України. Дотримання адвокатом етичних принципів не лише дає можливість конструктивного професійного спілкування, а й виступає фактором утвердження поваги до даної професії.

Література:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
2. Можайкіна О.С. Правове регулювання адвокатської таємниці: аналіз зарубіжного досвіду. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 37. С. 58–60.
3. Заборовський В.В., Манзюк В.В., Копча І.І. Співвідношення категорій «право» і «мораль» в контексті здійснення адвокатської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77. Ч. 2. С. 270–275.
4. Крестовська Н.М., Романадзе Л.Д. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник. Одеса: Екологія. 2019. 462 с.
5. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf.
6. Можайкіна О.С. Міжнародно-правове регулювання адвокатської діяльності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 3. С. 26–34.